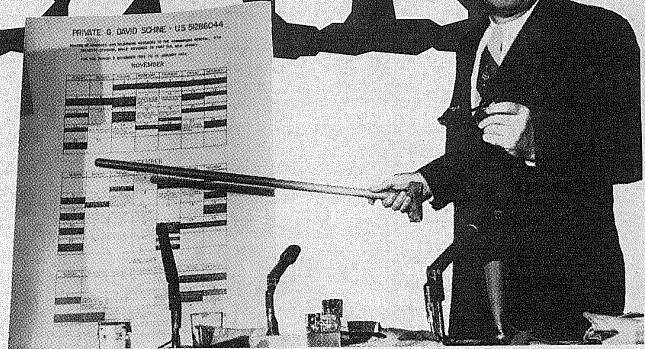

Lounge, exotica, MUZAK

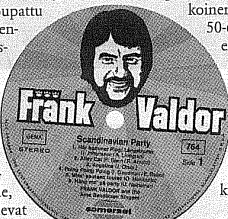
"BORING WORK IS MADE LESS BORING WITH BORING MUSIC" (Masaaki Goppin vanha slogan)

Taantumuksen eksotiikka

Myymöloissa vellova muzak tahtoo tehdä meistä hyviä asiakkaita. Lisäksi se välittää viestiä unten ja kuoleman maasta, tulkitsee ohjaaja Mika Taanila. Lounge-mentaliteetin vallitessa mitä yllättävimpiä musiikkityylejä kehdetaan kuunnella tosissaan, eikä edes aavemaisen vaisua muzakia tarvitse torjua suoralta kädestä: musiikki on musiikkia vaikka hississä soittaisi. **LIKE UUTISET 2/97**

Lounge-kulttuuri nousi mainstreamin tietoisuuteen san franciscolaisen RE/SEARCH-kustantamon julkaisuista "Incredibly Strange Music 1 & 2!" (1993, 1994), joissa puheenvuorot saavat harvinaisten levyjen fanaattiset keräilijät. "Aidolla" rockilla douputtu sukupolvi ei ollut sitä ennen kuullutkaan artisteista kuten Juan Garcia Esquivel, Korla Pandit tai Heino. 50-luvun lopun stereo-aikakauden vinylilevyjen värikäs ja monimutkainen konsertti, uutooppinen maalailevat saatesanat sekä anekdoottiset tarinat unohtetuista artisteista nostettiin usein kiinnostavammaksi kuin itse musiikki.

Trumpettimacho Frank Valdor.

Kiinnostavinta koko lounge-ilmiossa onkin ollut eräänlainen esteettinen uudelleenarviointi ja painopiste siirtyminen levyjen tekemisen sijasta levyjen bongamiseen. Do-it-yourself tarkoitti nyt samaa kuin find-it-yourself.

New easy listening asettui ironiseen oppositioon tunkkaista, meluista ja sauvista rock&roll-estetiikkaa vastaan. Se ylisti konservatiivisia ja taantumuksellisia arvoja myös ulkomusiikillisesti. Yhdysvalloissa, Englannissa ja Keski-Euroopassa perustettiin kymmeniä easy listening-klubeja (Indigo, Cheese, Lava Lounge, In Hi-Fi...), joissa tein hengailivat isovanhempensa mentaalisissa sfääreissä, siemailen eksotista drinkkejä ja tanssahdellen Dean Martinin chill-out-sävelten tahtiin. Karl Marxia mukaillen: ensimmäisellä kerralla historia on draama, toisella kerralla farssi.

Musiikki, jota lounge-kulttuurin etujoukko ihaili, oli sukua vajaan kymmenen vuotta aiemmin revaloin kokeneille b-elojuille. Outo ja naiivin futuristinen mood music oli monille

huvittavampaa kuin esimerkiksi 50-luvun populaari viihdemusiikki, koska se sisälsi lupauksen paremmasta ja selkeämmästä tulevaisuudesta 90-luvun tyylien ja arvojen kaoksessa. Toinen uutooppinen lajityyppi oli pseudo-antropologinen ja avoimen keinotekoinen jo lähtökohdiltaan: 50-60-luvun vaihteen exotica. Yma Sumacin ja Martin Denny'n kaltaiset artistit kanonisoiin nopeasti, ja vinylilife-tisistit rakensivat heidän ympärilleen arkeologiset henkilökultinsa.

Viimeisen kolmen vuoden aikana on levykauppoihin Suomessakin perustettu lounge-laant uudelleenjulkaisuille cd-materiaalille. Ikävä kyllä valtaosa julkaisuista on melko ylimalkaisia ja hahmottomia kokoelmia tyylin "This Is Easy" - ja silloin mukaan tuntuu kelpaavan lähes mikä tahansa 60-70-luvun taitteen viihdesävellys, johon on saatu julkaisuioikeudet.

Samoja ja itse asiassa moninverroin pienempiä nykyexotica-äänitteitä löytää kuitenkin alkuperäisinä vinyleinä esimerkiksi Helsingissä Jäähallin ja Hietalahden kirpputoreilta edelleenkin helposti 1-5 mk hintaan. 50-luvun Amerikkaa etsiessä voi törmätä nimittäin kiehtoviin tutkimattomiin alueisiin, jotka ovat vähintään yhtä "incredibly strange": Italo discon, futuristisiin, Christian Wolffin nykymusiikkiin, tsekkiläiseen bluesiin, japanilaisiin tietokonepeli-soundtrackeihin tai Fredin koko tuotantoon. Niin lähellä, mutta kuitenkin niin kaukana!

Suoranaisen rahastuksen ohella on loungein nimissä toki ilmaantunut äänitteitä, jotka vasta nyt ovat löytäneet kuulijansa. Pieteeillä tehdyt beat-kokoelmat, kuten englantilaiset "Sound Gallery" cd:t 1 ja 2 (1995, 1996), James ja Martin Karminskyn kokoama "Inf-

light Entertainment" (1996), sekä Les Baxterin psykedeelista "tulevaisuuden supermarkettimusiikkia" esittelevä "Space Escapade" (1957) ovat ajatonta ja trendeistä riippumatonta visionäärisen musiikin juhlaa. Saksalainen antologia "Schulmädchen Report" (1996) Gert Wilden säveltämää musiikkia porno-exploitaatiofilmeihin vuosilta 1968-72 on hieno osoitus uudelleenjulkaisujen perimmäisestä mielekkyydestä. Näitä hienostuneita kappaleita ei ole ollut aiemmin saatavilla juuri missään, ja tässä tapauksessa musiikki on huomattavasti kiehtovampaa kuin itse elokuvat.

Valtaosa loungein nimissä uudelleenjulkaisuista materiaalista on kuitenkin vain humoristista kitschiä tai groove-pohjaista agenttielokuvien tunnusmusiikkia muistuttavaa bailausmusia. Amerikkalaisen Joseph Lanza mielestä loungeen sovelletaan liian usein samoja tunkkaista svengävyyden ja tyylikkyyden kriteereitä kuin foreground-musiikkiin. "Kuulen ihmisten sanovan: 'Pidän easy listeningistä, mutta en siitä tylsästä kamasta.' Jos mood musicia kuunnellaan rockarin tai hipsterin asenteella, kadotetaan koko perusidea. Tärkeintähän on tietysti kyseenalaistaa vallitsevat käsitykset siitä, mikä on tylsää ja mikä on jännittävää", valittelee Lanza.

Yksi easy listeningin kiinnostavimmista sukulaisista odottaakin vielä julkaisuaan; nimittäin julkisten tilojen taustalle tarkoitettu anonyymi muzak.

Kirjassaan "Elevator Music - A Survival History of Muzak, Easy-Listening, and Other Moods" (1994) Lanza tekee perusteellisen katsauksen "hissi-musiikkiin" eri lajityyppiin ja kaivaa esiin koko sen unohtetun ja salatuksen historian. Lanza mielestä muzak on tämän vuosisadan autenttisin amerikkalaisia musiikkia, jolla on oma selkeä tyylinsä ja kehityskaarensa: "Se on kuin elokuvamusiikkia, joka jäsentää

meidän kaikkien muuten niin pirstaleista ja kaaottista eksistenssiä."

INCREDIBLY PLAIN MUSIC

MUZAK SULAUTUU USEIN LUONTEVASTI myymälämiljöön muihin mekaanisiin ääniin. Eräissä mikkeliläisessä kenkäkaupassa oli ollut taustamusiikkijärjestelmä jo kauan ja kaikki oli toiminut moitteettomasti, kunnes myymälä otti yhteyttä maahantuojaan. "Kävimme rutiniomaisella tarkistuskäynnillä, ja huomaisimme että he olivat käyttäneet yhtä ja samaa c-kasettia koko ajan. Kaikki magnetihiukkaset olivat hankautuneet vuosien varrella, ja nauha oli aivan läpinäkyvä," naurahtaa toinen suurista suomalaisista taustamusiikin maahantuojista M&M Viihdepalvelun Jukka Hietanoro.

Kilpailevan Finnrecordin toimitusjohtaja Kari Vallila kertoo toisen esimerkin muzakin ja teknologian liitosta: "Eräissä maisemakonttorissa taustamusiikin sijaan ajettiin ns. vaalenpunaista kohinaa, ettei naapuri kuulisi mitä sermin takana puhutaan. Pian kuitenkin huomattiin, että sisäisen ilmastointijärjestelmän hurina itseasiassa ajaa saman asian."

Mielestäni jännittäväksi muzakin tekee kuitenkin itse musiikin keinotekoinen luonne. Miltä kuulostaa musiikki, joka on sävelletty ja sovitettu "tieteellisillä metodeilla" alimman yhteisen nimittäjän mukaan?

ALL I HAVE TO DO IS DREAM (instrumental version)

MUZAKIN RINNASTAMINEN UNENNÄKEMISEEN auttaa meitä ymmärtämään hienoa siinä olevia emotionaalisia kerrostumia. Ihminen ei voi koskaan va-

lita näkemään unia, ei myöskään kuulemaansa muzakia. Molempien mekanismi on sama: alitajunta tekee työtänsä.

Aamulla herätessäni haluaisin muistaa näkemäni unet. Se ei yleensä onnistu; aamutoimien kiireisyys, toimitettavat asiat ja arjen hammasratas pyyhkivät sen osan aivolohkostani ikuisen avaruuteen. Samanlainen on suhteemme muzakiin. "Se on tarkoitettu kuuluttavaksi, mutta ei kuunneltavaksi," kuten Muzakin 60-luvun lopussa Suomeen tuonut Eero Vallila Finnrecordin alkanan osuvasti toteaa. Joskus on kuitenkin kiehtovaa tietoisesti yrittää muistella unien tapahtumia juuri heräämishetken rajatilla - tai kuunnella supermarkettimuzakia tuulikaapissa mekaanisten liukuovien välissä.

Muzak on kuin valveuniemme soundtrackia. Se saa meidät shoppaamaan, rentoutumaan ja keskittymään erilaisiin arjen tehtäviin huolehtomatta. Samoin toimii perinteinen elokuva-musiikki, joka vapauttaa meidät katsomaan valkokankaan tapahtumia kriittikömmästä ja hyväksymään niiden unenomaisten logiikan.

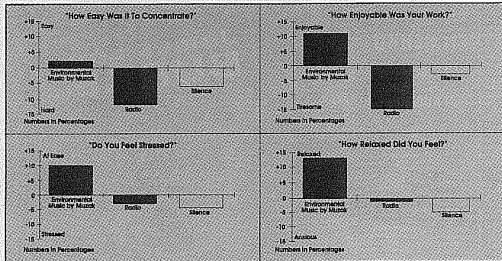
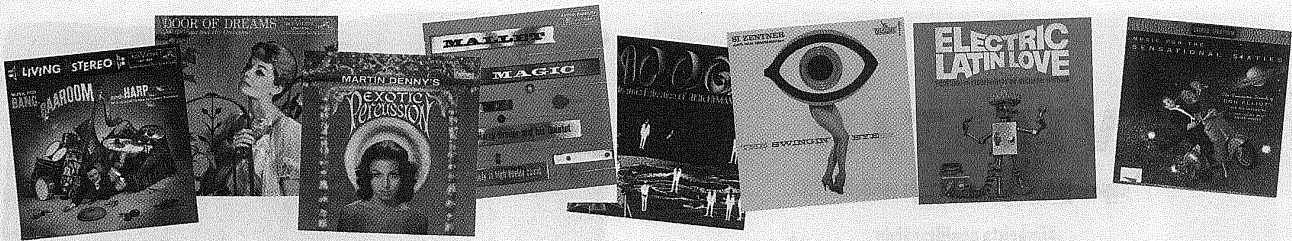
MUZAK JA KUOLEMA

MUZAK CORPORATIONIN PERUSTI 1936 entinen USA:n armeijan kenraali George O. Squire. Firman syntyhistoriaan liittyy muitakin sotilaallisia yhteyksiä, jotka langettavat pitkät varjonsa koko sen toiminnalle. Muzak Corporation on kenties halunnut painaa unohtuksiin alkuperäistä tehtävänsä "kuoleman teollisuuden" palveluksessa tuottamalla liioitellun pirteää ja kliinistä musiikkia.

Vaikka muzak parhaimmillaan instrumentaalisenä on narratiivisten elementtien väpuolella, ovat alkuperäisversioiden muistot kuitenkin vahvana kortissa. Alkuperäisten sanoitusten muistot voivat johtaa tiedostamattomaan uhkaaviin miellyhtymiin - ja va-

Lounge, muzakin ja easy-listeningin koreaa desingia.

Muzakin teho on todistettu tieteellisesti.

rotoimiin niitä vastaan. "Stormy Weather", "I've Got A Feeling I'm Falling", "I Don't Stand A Ghost of a Chance" ovat kaikki kappaleita, joiden instrumentaaliversioitkin Muzak Corporation on joutunut poistamaan lentokoneissa soitettavasta ohjelmistostaan.

Muzaka on ajettu sen alkua ajoista lähtien myös hautaustoimistoihin, mutta äärimmäisen esimerkin muzakin yhteydestä tuonpuoleiseen kertoo 18.1.1973 päivätty Rolling Stone -lehti: "Oli tilanne, jossa Illinoisin Kansallisessa Teurastamossa vaurioitui paljon leikkurintieriä. Tämä tapahtui, jos adrenaliinin vapautuminen saa veren hyrryttämään ja lihan kääntymään. He laittoivat muzakia päälle, ja se rauhoitettiin karjaa siirtymään täältä ikuisuuteen."

Lanzan mielestä yhteys on selvä: "Täitavasti järjestetty systeemi hienovaraisia harmonioita ja sävelkorkeuksia; metronominen toisto; melodiset jaksot jotka sekoittuvat vellovaan yleisointiin; hypnoottisten viulujen, harppujen ja celestan ja muiden soit-

timien yhteenliittäminen ilmaisee opittua käsitystä siitä, miltä Taivas kuulostaa."

Pyrkimys tuoda esiin ainoastaan elämän aurinkoisia puolia - ja aina viime vuosin saakka vain duurissa - on antanut muzakille epätodellisen, ylikuulionnollisen auran. Kun vaimea muzak leijailee öisessä parkkihallissa aavemaisesti kaikuen, yksinäisen ohikulkijan mieleen voi helposti tulla iso kysymys: miksi olemme täällä?

TITANICIN LOUNGE-BANDIT

SAN FRANCISCOILAISEN THE RESIDENTS oli toimintansa alussa 70-luvulla vuosikausia pseudo-yhtye, jonka jäsenten henkilöllisyyttä ei tiennyt kukaan. He eivät esiintyneet missään julkisesti ja pyrkivät kaikin mahdollisin keinoin hämäämään omaa julkista identiteettiään. The Residentsin toisen albumin "Not Available" takakannessa mainitaan, ettei kyseisen äänitteen aavemainen soitto edusta yhtyettä "sen paremmin elävänä tai kuolleenakaan". Sama väite pätee mieles-

täni sanomattomana sopimuksena parhaaseen, klassiseen arkkiyhtyeeseen muzakiin. Se ei edusta erityisesti ketään, ja siihen liittyy utooppiin ehdotus ajattomasta ja painottomasta tilasta. Albumin yli 10-minuuttinen kappale "Ship's A Going Down" on metafysisistä muzakia parhaimmillaan; sen episeit analogiset soundit ja hypnoottisen leijaileva melodia luovat mielikuvan yhdestä kaikkivoipaisesta äänenlähteestä, joka ei välttämättä enää kuulu elävän ihmisten kulttuuriin piiriin. Se on fatalistinen tulkinta sivilisaatiomme matkasta kohti tuhoa.

The Residents hyödynsi muzakia myös myöhemmässä tuotannossaan: Albumilla "Tales of Two Cities" joka toinen raita edustaa alkuvuoromaista mutta katoavaa fiktiivistä etnosta, ja joka toinen raita melankolista mutta muovisen urbaania jonotusmuzakia.

Toisena edelläkävijänä todellisesta tulevaisuuden easy listeningistä käy akronilaisen DEVON profetaalisesti nyt vuonna 1987 ilmestynyt "E-Z Listening Disc". Yhtye esittää tunnetuimmat kappaleensa Jocho Homosta Mongoloidiin robottimaisen klinisnä, mutta alkuperäisille melodioille kunniaa tekvinä nörinä instrumentaaliversioina. Tämä "inframusiikki" esitettiin ilman suurta tunnetta paloa tai alleviivattua huumoria. Vuosikymmen myöhemmin se kuulostaa edelleen tuoreelta ja ainutlaatuiselta vuoden 2050 mood musicielta.

Devon pääideologi Mark Mothersbaugh selitti projektin taustaa: "Teimme muzak-versioita omista sävellyksistämme jo ennen ensimmäistä albumiamme, koska keikoilla emme halunneet ihmisten joutuvan kuuntelemaan Talking Headsia ennen meidän lavaluottoa. Se oli osa Devo Re-Education Plania. Ihmiset kyselivät miksaajaltamme voiko nauhoja ostaa. Ensimmäinen E-Z Disc myytiin loppuun todella nopeasti. Rock & roll on niin konkrusissa, että epätoivoisissaan se on valmis hyödyntämään mitä tahansa musiikin alueita."

OIDIPUS FOREGROUND

VUONNA 1997 PERINTEINEN MUZAK ON kuituttamassa pois ja background mu-

MUZAKSPOTTING SITES

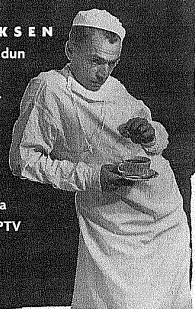
Parhaita paikkoja muzakin kuunteluun pääkaupunkiseudulla tällä hetkellä:

IKEAN NOUTOVARASTO. Korkeiden hyllyjen välissä harhaillessa musiikki kaikuu juuri sopivasti ja luo rauhoittavan tunteen. Erityisen miellyttäväksi sen tekee kaikenlylittävä tunne suuresta säästämisestä.

HOTELLI HESPERIAN HISSIT. Ainoita jäljellä olevia klassisia paikkoja. Erikoismaininta pehmeistä ja psykedeelisesti kuvioidusta kokolattiamatoista kerroksissa.

KLUUVIN KAUPPAKESKUKSEN EDUSTA. Katusoittoa! Aleksanterinkadun sisäänkäyntien lipan alla olevat kovaääniset pihisevät mukavasti erityisesti illalla katuliikenteen rauhoituttua.

HTV / PTV -KAAPELIKANAVA. Taustamusiikkia kotikaskareihin ja etätyöhön. HTV:n mosaiikkikanava soittaa Philipsin muzakia 24 tuntia vuorokaudessa. PTV ainoastaan prime timen ulkopuolella.

sis on muuttunut foreground-musiikiksi. Useimmissa paikoissa, joissa vielä 80-luvulla soivat muzakin sulosoinnut, pauhaa tänään joko Anttilasta haettu TOP1000-matto tai mikä vielä pahempaa, paikallinen mainosradiokanava.

Muzak Corporationin satelliittivälitteistä 8 ka-

navasta enää vain yksi - Environmental Channel - edustaa muzakin vanhaa koulukuntaa.

Kaikki taustamusiikkityöt ympäri maailmaa - Muzak Corporation, AEI Rediffusion, 3M etunäissä - keskivät jatkuvasti peitenimiä tuotteelleen: funktionaalinen musiikki, bisnesmusiikki, instrumentaalinen pop, ajanmukainen easy-listening tai sivistynyt easy-listening.

Rockista on tullut farkkukauppojen

muzakia samaan aikaan kun muzakista itsessään on tullut rockia. Muzakin ja rockin suhde onkin huvittavalla tavalla täynnä komplekseja. Esimerkiksi perinteistä kitararockia pidetään ainoa vasta kun se ärsyttää teini-ikäisten vanhempia. Muzakin kohdalla voi tilanne olla päinvastainen. Muzak Euroopan toimitusjohtaja Robert van den Bergin mukaan Hollannin McDonald'-seissa soitetun aamuyön pitkittynä suhteellisen reippaalla volyymilla "kevyttä klassista" - to get all the punks and the scum out.

Sihisevällä supermarketmuzakilla on alalla tällä hetkellä niin huono kaiku, että Muzak Corporation pyrkii kaikin keinoin irti menneisyydestään. Viimeisimmän tiedon mukaan korporaatio suunnitteleeekin environmental channelin lakkauttamista kokonaan ja harkitsee jopa koko oman nimensä muuttamista "enemmän foreground-diksi".

MIRA TAANILA

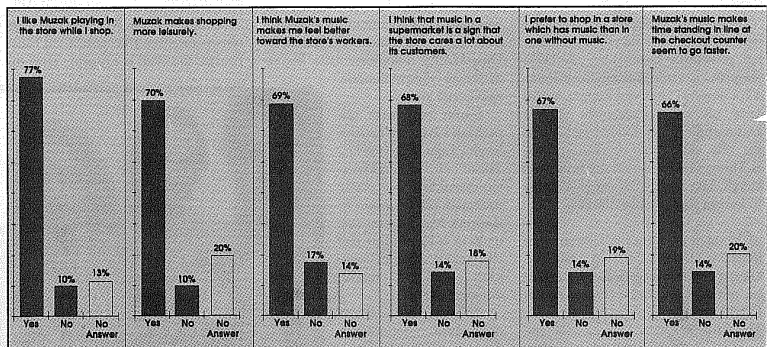
Kirjoittaja vastustaa foreground-musiikin pakkoystöä. Hänen ohjaamansa elokuva muzakista "Thank You For The Music" esitetään TV:ssä 24.4.

PRODUCTION MUSIC

Production music on laajityyppinä sukua muzakille. Se on ready-made-musiikkia, jota kuullaan tv:n makasiinohjelmien, urheilukoosteiden, yritysesitysten, opetusvideoiden ja jopa tv-sporttien taustalla. Sitä käytetään paljon myös tv-sarjoissa - kuten esimerkiksi tällä hetkellä Beverly Hillsissä - koska sen tekijänoikeusmaksut ovat aina edullisempia kuin "sävelletyn" musiikin. Production music on siis modernia ja anonyymia käyttömusiikkia par excellence. Kappaleiden nimet ja niitä aina kommentoivat emootioselvennykset ovat funktionaalisia ja käytännöllisiä: "The Flares" (rétro, cinema français 70's, rythme à 22), "Designer Lifestyle" (themes and atmospheres portraying modern living), "Holiday Playtime" ('50s-style jolly family outing) tai "Virtual World" (dramatic images and atmospheres from the world and beyond).

Production music on tarkoitettu yleensä referoimaan tarkoin määrättyä laajityyppiä ("In The Mood of Charlie's Angels"), säveltäjää ("Satieque") tai aikakautta ("77-punk"). Se on kelvannut myös elokuvaohjaajille "oikean" elokuvamusiikin rinnalle: Coen-veljesten The Hudsucker Proxyssä käytettiin APM:n kappaleita "Non stop", "Wheels of Industry" ja "Pomp and Ceremony". Natural Born Killers puolestaan hyödynsi kuutta eri APM-raitaa yhteensä peräti 21 eri kertaa. Joskus harvoin production music nousee etualalle; esimerkiksi tv-sarja Dragnetin USAssa suosittu tunnuskappale oli alunperin musiikkikirjaston metritavaraa.

Production musicia toimittaa maailmanlaajuisesti kymmenisen isoa "kirjastoa". Isoin ja vanhin niistä on englantilainen Keith Prowse Music (KPM), joka perustettiin 1958. Sittemmin sen amerikkalainen sisaryhtiö Associated Production Music (APM), Bruton Music, Carlin, Selected Sounds, ranskalainen Koka Media sekä saksalainen Sonoton ovat nousseet rinnalle varteenotettaviksi kilpailijoiksi yhä edelleen kasvaville markkinoille.

Käyttäytymistieteen ja musiikkiteorian epäpähä avioliitto